

გიორგი რუსიაშვილი

**უსაფუძვლო გამდიდრების სავარტალი I:
შესრულების კონდიქცია**

თბილისი, 2017
გამომცემლობა „იურისტების საყვარო“

ყველა უფლება დაცულია. ამ წიგნის არც ერთი ნაწილი (ეს იქნება ტექსტი, ფოტო-ილუსტრაცია თუ სხვა) არანაერი ფორმით და საშვალეებით (იქნება ეს ელექტრონული თუ მექანიკური), არ შეიძლება გამოყენებული იქნეს საავტორო უფლების მქონე სუბიექტის წერილობითი ნებართვის გარეშე.

საავტორო უფლებების დარღვევა ისჯება საქართველოს კანონმდებლობით.

© გიორგი რუსიაშვილი, 2017

© გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“, 2017

გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“

თბილისი, მ. კოსტავას №75; ტელ.: 238 35 99; 557 51 51 34

ელ-ფოსტა: Lawyers.world@yahoo.com;

ვებ-გვერდი: www.law.ge

<https://www.facebook.com/PublishingHouseLawyersWorld>

ISBN 978-9941-9477-9-7

შინაარსი

შემოკლებები.....	7
წინათქმა	9
ავტორის წინათქმა	14
I. შესავალი.....	16
1. ნაშრომის პრობლემატიკა	16
2. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი (სსკ) და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი (გსკ).....	19
II. შესრულების კონდიქცია გერმანულ სამართალში.....	23
1. შესრულების კონდიქცია და აბსტრაქციის პრინციპი	24
2. თანამედროვე გამიჯვნის თეორია და სუბსიდიარულობის დოგმა	27
3. კონკურენცია შესრულების კონდიქციასა და ვინდიკაციას შორის გერმანული სამართლის მიხედვით	30
ა. კონკურენცია მთავარ მოთხოვნებს შორის	31
ბ. ვინდიკაციისა და შესრულების კონდიქციის დამატებითი მოთხოვნების კონკურენცია	40
ა. „მესაკუთრე-მფლობელს შორის ურთიერთობის“ უპირატესობა გერმანულ სასამართლო პრაქტიკაში.....	43
ბ. შესრულების კონდიქციისა და „მესაკუთრე-მფლობელს შორის ურთიერთობის“ ერთობლივი გამოყენება	46
გ. შესრულების კონდიქციისმიერი დამატებითი მოთხოვნების უპირატესი გამოყენება	48
III. შესრულების კონდიქცია შვეიცარულ სამართალში; კონკურენციის საკითხი.....	52
1. შესავალი	52
2. კონდიქციური მოთხოვნის წინაპირობები.....	54
3. კონდიქციური პასუხისმგებლობის ფარგლები	57
4. კონკურენცია შესრულების კონდიქციასა და ვინდიკაციას შორის.....	61
IV. შესრულების კონდიქციები ავსტრიულ სამართალში; კონკურენციის საკითხი.....	66
1. შესრულების კონდიქციები ავსტრიის ზოგად სამოქალაქო კოდექსში.....	66
2. კონდიქციური ვალდებულების მოცულობა.....	69
ა. კონდიქციის კეთილსინდისიერი მოვალე	69
ბ. კონდიქციის არაკეთილსინდისიერი მოვალე.....	74
გ. ვინდიკაციასთან კონკურენცია	77
V. შესრულების კონდიქცია ქართულ სამართალში.....	80
1. სსკ-ის კონდიქციათა სისტემა და კონიგის კანონპროექტი.....	80
2. კონიგის პროექტი	81

3. განსხვავებები გერმანიის სამოქალაქო კოდექსსა და კანონპროექტს შორის	82
4. კანონპროექტის კრიტიკა	84
ა. შესრულების კონდიქციის კრიტიკა.....	85
გ. კონდიქციური პასუხისმგებლობის ფარგლები	91
5. შეჯამება.....	93
6. სსკ-ის კონდიქციათა სისტემის შემდგომი მიმოხილვა და მისი წინაპირობების დაკონკრეტება ქართულ იურიდიულ ლიტერატურასა სასამართლო პრაქტიკაში	94
7. ვინდიკაციისა და შესრულების კონდიქციის კონკურენცია სასამართლო პრაქტიკასა და იურიდიულ ლიტერატურაში	106
ა. სასამართლო პრაქტიკაში გამოთქმული თავდაპირველი მოსაზრება და მისი კრიტიკა იურიდიულ ლიტერატურაში	109
ბ. სასამართლო პრაქტიკის შემდგომი განვითარება.....	111
გ. საკუთარი მოსაზრება	114
3. კონკურენცია ვინდიკაციისა და შესრულების კონდიქციის დამატებით მოთხოვნებს შორის	117
ა. არაუფლებამოსილი მფლობელისაგან სარგებლის მოთხოვნის უფლება	118
ბ. არაუფლებამოსილი მფლობელის მიერ განეული ხარჯების მოთხოვნის უფლება	124
ა. <i>უსაფუძვლო გამდიდრების ინსტიტუტი და არაუფლებამოსილი მფლობელის უფლება ნივთზე განეული ხარჯების ანაზღაურებასთან დაკავშირებით</i> 124	
ბ. სსკ-ის 980-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი, როგორც ხარჯების ანაზღაურების მოთხოვნის საფუძველი	126
გ. შედარება სსკ-ის 163-ე მუხლთან.....	129
ბ. <i>კონკურენცია უსაფუძვლო გამდიდრებიდან წარმოშობილ ხარჯების ანაზღაურების მოთხოვნასა და მესაკუთრისაგან ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნას შორის</i>	133
გ. შედარება გერმანიის უმაღლესი სასამართლოს გადაწყვეტილებასთან: Urteil vom 12.12.1997 – V ZR 81/9 – მიმართება გსკ-ის 988-ე პარაგრაფსა და 818-ე პარაგრაფის მე-3 ნაწილს შორის	139
დ. შედარება გერმანიის ფედერალური სასამართლოს გადაწყვეტილებასთან: Urteil vom 14.7.1995 – V ZR 45/94 – მესაკუთრე-მფლობელს შორის ურთიერთობა და სალდოს თეორია	143
ე. დაკავების უფლება	145

3. შედეგი	149
VI. სალდოს თეორია გერმანულ სამართალში	151
1. პრობლემური საკითხი და მისი გადაჭრის გზები სასამართლო პრაქტიკაში.....	151
2. „ორი კონდიქციის თეორია“	152
3. თავდაპირველი სალდოს თეორია	155
4. სალდოს თეორიის დასაბუთება იურიდიულ ლიტერატურაში – „მოძღვრება ფაქტობრივი სინალაგმის შესახებ“	158
5. სალდოს თეორიის კრიტიკა.....	161
6. გასვლის შედეგად წარმოშობილი ურთიერთობა და სალდოს თეორია.....	163
7. გსკ-ის 346-ე პარაგრაფის მე-3 ნაწილის 1-ლი წინადადების რ. Nr3 სალდოს თეორიის საწინააღმდეგოდ.....	168
8. ვინდიკაცია და შესრულების კონდიქცია არანამდვილი ორმხრივი გარიგების უკუქცევისას.....	171
VII. სალდოს თეორიის ალტერნატიული თეორიები.....	175
2. ე. წ. „მოდულიცირებული ორი კონდიქციის თეორია“ იგივე „საპირისპირო შესრულების კონდიქციის შესახებ მოძღვრება“	179
3. ქონების განკარგვის შერაცხვა და შემთხვევითი განადგურება.....	181
4. კანონის ნორმის დამცავი მიზანი „საპირისპირო შესრულების კონდიქციის მოძღვრებაში“	182
5. „ზღვრული ქონებრივი მსხვერპლი“	185
6. შედეგი	186
VIII. არანამდვილი გარიგების უკუქცევა შვეიცარიული სამართლის მიხედვით	189
1. სინალაგმის პრინციპი შვეიცარიულ სამართალში.....	189
2. ცასუმ სენტიტ დომინუს-პრინციპი შვეიცარიულ სამართალში	193
3. შედეგი	202
IX. ორმხრივი არანამდვილი ხელშეკრულების უკუქცევა ავსტრიული სამართალში.....	204
1. „ორი კონდიქციის თეორია“	204
2. სარგებლისა და ნაყოფის ანაზღაურების მოთხოვნების სინალაგმატურობა ავსტრიის უმაღლესი სასამართლოს გადანყვეტილებაში.....	208
3. „ავტომატურად გაქვითვის თეზისის“ კრიტიკა <i>კერშნერის</i> <i>მხრიდან</i>	214
4. 1-ლი შედარებითსამართლებრივი ექსკურსი.....	215
ა. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ	

შემოთავაზებული გადაწყვეტა	216
ბ. სალდოს თეორია და სარგებლის ანაზღაურება გერმანიის ფედერალური სასამართლოს გადაწყვეტილებებში	222
5. ნივთის ნაკლის გამო მიუღებელი სარგებელი და უსაფუძვლო გამდიდრებისმიერი ანაზღაურების ვალდებულება ავსტრიაში	225
6. მე-2 შედარებითსამართლებრივი ექსკურსი: ნაკლოვანი ნივთის მიწოდება და უსაფუძვლო გამდიდრებისმიერი მოთხოვნა გერმანიის ფედერალური სასამართლოს გადაწყვეტილებაში.....	227
7. ადგას თუ არა ავსტრიის უმაღლესი სასამართლო სალდოს თეორიის გზას?	229
8. შემთხვევითი განადგურების რისკი არაგაბატონებული მოსაზრების თანახმად	231
9. casum sentit dominus-პრინციპის გამოყენების დაუშვებლობა ორმხრივი ხელშეკრულების უკუქცევისას.....	242
10. „ორი კონდიქციის თეორია“ და „სალდოს თეორია“ ავსტრიაში.....	245
X. სალდოს თეორია ქართულ სამართალში	249
1. სსკ-ის 979-ე მუხლის მე-4 ნაწილი და სალდოს თეორიის პრინციპი ქართულ სამართალში	249
ა. განმდიდრების დანაწესის სტრუქტურა ქართულ უსაფუძვლო გამდიდრების სამართალში	249
ბ. დაკავების უფლების გამოყენების შეუძლებლობა.....	256
გ. სსკ-ის 979-ე მუხლის მე-4 ნაწილის გავრცელება ვინდიკაციაზე.....	259
2. ნივთის შემთხვევითი განადგურების რისკი ორმხრივი არანამდვილი ხელშეკრულების უკუქცევისას.....	264
ა. სსკ-ის 979-ე მუხლის მე-5 ნაწილი	264
ბ. სსკ-ის 980-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მე-2 წინადადება.....	267
3. უსაფუძვლო გამდიდრების სამართლისა და გასვლის სამართლის პრინციპების ურთიერთდამთხვევა	269
4. სსკ-ის 979-ე მუხლის მე-4 ნაწილი და ფლუმესა და კანარისის მოძღვრება	276
5. „სალდოს თეორია“ ქართულ სამართალში: დასკვნა.....	283
უცხოენოვან ტერმინთა განმარტება.....	288
ნორმათა თარგმანი	292
ლიტერატურა.....	296
სახელმწიფანელოები/მონოგრაფიები/კომენტარები:.....	296
სტატიები:.....	303

შემოკლებები

გსკ	გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი
იხ.	იხილე
მ.	მუხლი
სსკ	საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი
შდრ.	შეადარე
ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch
AcP	Archiv für die civilistische Praxis
Abs.	Absatz
Anm.	Anmerkung
Art.	Artikel
AT	allgemeiner Teil
BeckRS	Rechtssprechungssammlung Beck-online
BG	Schweizerisches Bundesgericht
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	Die Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
BGH	Bundesgerichtshof
BGHZ	Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen
BT-Drucks	Bundestagsdrucksache
DB	Der Betrieb
DJZ	Deutsche Juristen-Zeitung
ecolex	ecolex: Fachzeitschrift für Wirtschaftsrecht
EFSlg	Ehe- und familienrechtliche Entscheidungen
EvBl	(österreichisches) Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen, veröffentlicht in der ÖJZ
EWiR	Entscheidungen zum Wirtschaftsrecht
FS	Festschrift
JA	Juristische Arbeitsblätter
JBl	Juristische Blätter
JherJb	Jherings Jahrbücher
JuS	Juristische Schulung
Jus-Extra OGH-Z	Jus Extra, Zivilrechtliche Entscheidungen des OGH
JZ	Juristen Zeitung
JW	Juristische Wochenschrift

MDR	Monatsschrift für Deutsches Recht
Müko	Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch
Mugd.	Mugdan
N	Nummer
Nr.	Nummer
NJW	Neue Juristische Wochenschrift
NJW-RR	Rechtsprechungsreport der NJW
Nr.	Nummer
NZ	Österreichische Notariats-Zeitung
NZM	Neue Zeitschrift für Miet- und Wohnungsrecht
NZI	Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz und Sanierung
OGH	Oberster Gerichtshof (Österreich)
ÖJZ	Österreichische Juristen-Zeitung
OLG	Oberlandesgericht
OR	Obligationenrecht
ÖBA	Österreichisches Bank-Archiv
Prot.	Protokolle
RabelsZ	Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht
RdW	Recht der Wirtschaft
RGRK	Reichsgerichtsräte-Kommentar
RG	Reichsgericht
RGZ	Entscheidungssammlung des Reichsgerichts in Zivilsachen
Rn.	Randnummer
RPfIE	Sammlung von Rechtsmittelentscheidungen in Exekutionssachen
RZ	Österreichische Richterzeitung
SZ	Sammlung Zivilsachen
Vor	Vorbemerkungen
ZIP	Zeitschrift für Wirtschaftsrecht
ZK	Der Zürcher Kommentar
ZSR	Zeitschrift für Schweizerisches Recht
Urt. v.	Urteil von

წინათქმა

მოცემული დისერტაციის სახელი ქართულ სამართალზე მითითებით გერმანელი იურისტებისათვის საკმაოდ ეგზოტიკურ თემატიკას წარმოადგენს, თუმცა ეს შთაბეჭდილება მნიშვნელოვნად ქარწყლდება დისერტაციის ქვესათაურით. სინამდვილეში ქართული უსაფუძვლო გამდიდრების სამართალი, კერძოდ კი ორმხრივი არანამდვილი ხელშეკრულების დროს არშემდგარი შესრულებების უკუქცევა, მხოლოდ დანამატია მოცემული ნაშრომისა, რომლის არსი არანამდვილი შესრულებების უსაფუძვლო გამდიდრების ინსტიტუტის მიხედვით აღმოფხვრის ყოვლისმომცველ და კრიტიკულ დახასიათებაში მდგომარეობს გერმანული, შვეიცარული და ავსტრიული სამართლის მიხედვით, სადაც აბსტრაქციის პრინციპის ნაცვლად კაუზალობის პრინციპი მოქმედებს. რა თქმა უნდა, ბატონი რუსიაშვილის მიზანს წარმოადგენს ჩაშლილი შესრულებების უსაფუძვლო გამდიდრებისმიერი უკუქცევის შესაძლებლობის ტოტალური რევიზიის შედეგად გამოიტანოს დასკვნა საკუთარი ქვეყნის სამოქალაქო კოდექსის (სსკ) უსაფუძვლო გამდიდრების სამართლისათვის, რომელიც – უსაფუძვლო გამდიდრების ნაწილში – გერმანული სამართლის ოჯახთან და განსაკუთრებით კი გერმანულ და შვეიცარულ (უფრო ნაკლებად ავსტრიულ) სამართალთან დიდი სიახლოვით გამოირჩევა. გადაკვეთის ნერტილსა და შესავალს მოცემულ პრობლემატიკაში წარმოადგენს სსკ-ის 979-ე მუხლი, “უკან მოთხოვნის ფარგლები“, რომლის მეოთხე აბზაცშიც ბატონი რუსიაშვილი ხედავს სალდოს თეორიის საფუძვლებს (ან მიიჩნევს, რომ შესაძლებელია ამ საფუძვლების ამოკითხვა). ამ ოთხი მართლწესრიგის კვლევა შესაბამისად მიძღვნილია უკვე ათწლეულების განმავლობაში წარმოებულ ჩახლართულ დოგმატურ-კომპარატივისტული დისკურსისათვის, რომელშიც ისეთი ქვეყნებიც იღებენ მონაწილეობას, როგორცაა სამხრეთ აფრიკა, ჩინეთი (განსაკუთრებით ტაივანი, სადაც გერმანული ყაიდის აბსტრაქციის პრინციპიც კი მოქმედებს) და სხვა ქვეყნებიც, რომლებიც ენათესავებიან გერმანულს მართლწესრიგს, თუმცა გეოგრაფიულად თუ კულტურულად საქართველოზე უფრო მეტად დაშორებულნიც კი არიან მოქმედების ეპიცენტრიდან.

ახალი სსკ-ის მოცემულ დანაწესთან დაკავშირებით, როგორც ჩანს, არ მოიძებნება კანონის დასაბუთება ან “მოტივები“, რომელიც ცალსახად მიუთითებდა ამ დანაწესის მიზანზე გერმანული წარმომავლობის სალდოს თეორიის გადმოტანასთან დაკავშირებით; რის გამოც ბატონი რუსიაშვილი არ არის დაკავებული კანონის სუბიექ-

ტურ-ისტორიული განმარტებით, ამის საპირისპიროდ ის იყენებს ჰერმენევტიკულ მეთოდს კანონის 979-ე მუხლის მე-4 ნაწილის ობიექტური განმარტებისა, რომლის მიხედვითაც „კანონი შეიძლება აღმოჩნდეს უფრო გონიერი ვიდრე კანონმდებელი“ და იდეალურ შემთხვევაში (ისევე როგორც ბატონი რუსიაშვილის იურიდიული განმარტების ფუნდამენტი - რომის სამართალი) *ratio scripta*-ს წარმოადგენს. ბატონი რუსიაშვილის მთავარი იდეა შემდეგია: სსკ-ის ხსენებული დანაწესი შესაძლებელია გავიგოთ, როგორც “საღღოს თეორიის განსხეულება“ (გვ. 22), საღღოს თეორიის “კოდიფიცირება“ ან “ცალსახა ნიშანი საღღოს თეორიისა და მისთვის დამახასიათებელი ფაქტობრივი სინალაგმის იდეის კანონში გამყარებისა“ (...). ბატონი რუსიაშვილის კვლევა მთლიანობაში ცხადყოფს და ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ასაბუთებს, რომ ეს მოსაზრება ძალზე დამაჯერებელია. თუმცა სხვა საკითხია, მოახერხებს თუ არა მოცემული მსჯელობა უახლოეს მომავალში საკუთარი ადგილის დამკვიდრებას ქართულ სამართალში. შესაძლებელია ბატონი რუსიაშვილი გადაჭარბებულად აფასებს მართლმსაჯულების ორგანოების, განსაკუთრებით ქართველ მოსამართლეთა და ადვოკატთა უნარს, აღიქვან მისი განაზრებების სიღრმე და აქტუალურობა, რაც მისი ნაშრომის ყოველ ნაწილს ახასიათებს და ცალსახად უფრო დამაჯერებელს ხდის საქართველოში (შვეიცარიის მიზაძვით) დღემდე გაბატონებულ მარტივ გადანყვეტასთან შედარებით, რომლის მიხედვითაც ვინდიკაცია კონდიქციასთან მიმართებაში უპირატესობით სარგებლობს და ძირითადად განდევნის მას ორმხრივი არანამდვილი ხელშეკრულების შედეგების უკუქცევას.

უშუალოდ საღღოს თეორიის, მისი განვითარების, მოდიფიკაციისა და შემოთავაზებული ალტერნატივების (მთელი თავისი განშტოებებით), ასევე ვალდებულებითი სამართლის მოდერნიზაციის შემდეგ ხელშეკრულებიდან გასვლის სამართლის გავლენის განხილვას ბატონი რუსიაშვილი ნაშრომის დაახლოებით მე-100 გვერდიდან იწყებს. მანამდე ის დაკავებულია შესრულების კონდიქციის საკვანძო საკითხების დამუშავებით, განსაკუთრებით გერმანულ, მაგრამ ასევე შვეიცარულ, ავსტრიულ და ქართულ სამართალში. ამ დროს ის თავს წარმოაჩენს, როგორც უმაღლესი დონის კერძო სამართლის დოგმატიკოსი, რომელიც არგუმენტაციისა და რეფლექსიის შეუდარებელი (აკრობატული) ოსტატობით იკვლევს მოცემული პრობლემის ცალკეულ მხარეებს. ერთი მხრივ, გერმანული და მეორე მხრივ, კაუზალობის პრინციპზე დაფუძნებული შვეიცარიული, ავსტრიული და ქართული სამართლის დაპირისპირებისას, ის ამუშავებს კონკურენციის პრობლემებს, არა მხოლოდ

ვინდიკაციასა და შესრულების კონდიქციებს შორის, არამედ ასევე ვინდიკაციურ და კონდიქციურ დამატებით მოთხოვნებს შორისაც (სარგებლობის ანაზღაურება, დანახარჯების ანაზღაურება), სასამართლო პრაქტიკასა და ლიტერატურაში, ამ დროს გამოაშკარავებული არადამაჯერებელი მსჯელობისათვის ის ახალ ოპტიმალურ გადაწყვეტას პოულობს. მხოლოდ 99-ე გვერდიდან, მას შემდეგ რაც შთამბეჭდავი ფუნდამენტი წამომართა შესრულების კონდიქციის (*condictio indebiti*-ს გაგებისათვის), ის იწყებს სალდოს თეორიის განხილვას გერმანულ სამართალში, რომლის დროსაც ის განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს მის ალტერნატიულ გადაწყვეტას. პირველი მომხსენებლისაგან განსხვავებით, მე ვერ ჩავუთვლი ბატონ რუსიაშვილს ნაკლად პოლემიკურ სტილს, რომლითაც ის ეპაექრება განსხვავებული მოსაზრებების წარმომადგენელთ, რაც გასცდებოდა ჩვენი დისკუსიის კულტურის ჩარჩოებს. პირიქით, ვალდებული ვარ დავადასტურო, რომ ბატონი რუსიაშვილი როგორც შინაარსობრივად, ისე სტილისტურად, სრულებით უბამს ფეხს გაცხარებულ პროფესიულ დისკუსიას. ჩემი აღიარება და განსაკუთრებული დაფასება არ არის განპირობებული იმ ფაქტით, რომ *როიტერისა* და *მარტიკენის* მოსაზრებები ბატონი რუსიაშვილის მონონებით სარგებლობენ; ამის საპირისპიროდ ბატონი რუსიაშვილის დამსახურებად უნდა მივიჩნიოთ, რომ ის მრავალგზის ძალზე გონებამახვილურ გადაკვეთის წერტილს პოულობს *ფლუმეს*, *კანარისის*, მაგრამ ასევე *გურსკის*, ნაწილობრივ *ლორენცისა*, ან სულაც *კოპენშტაინერ-კრამერის* მიერ წარმოებულ დისკუსიაში ჩასართავად. ბატონი რუსიაშვილი თანაბარ დონეზეა, როგორც ენობრივი სტილით და რაც მთავარია არგუმენტაციის დიფერენციაციითა და ტერმინოლოგიური ბრწყინვალეობით ჩვენი პროფესიის საუკეთესო წარმომადგენლებთან მიმართებით. არ არსებობს საფუძველი სუბალტერნული დამოკიდებულებისათვის, ის წარმოაჩენს პროფესიული კომპენტენციის უმაღლეს დონეს და წარმოდგენილი ნაშრომის დამაჯერებლობისა და არგუმენტაციის სიმძაფრიდან გამომდინარე, ის სტატუსისაგან დამოუკიდებლად მათი სწორია.

ნაშრომის იმ ნაწილში, რომელიც ათწლეულების განმავლობაში ჩამოყალიბებულ გერმანულ სასამართლო პრაქტიკასა და ლიტერატურაში ჩამოყალიბებულ სალდოს თეორიის გამოყენებას ეძღვნება შვეიცარულ (რომლის უსაფუძვლო გამდიდრების დოგმატიკაც გერმანულთან საკმაოდ ახლოს დგას), ავსტრიულ (რომელიც დოგმატურად შედარებით უფრო ღარიბია) და (დოგმატურად ძალზე ღარიბ) ქართულ სამართალში, ბატონი რუსიაშვილი წარმოაჩენს

მთელ თავის უზადლო ოსტატობას დოგმატიურ-კონსტრუქტიული პრობლემების გადაწყვეტის მხრივ. თავისი ნაშრომის დასკვნით თავში ის ახერხებს აბსოლუტური დამაჯერებლობით თანამედროვე სალდოს თეორიის განმტკიცებას საკუთარი ქვეყნის უსაფუძვლო გამდიდრებისმიერ დანანესში ორმხრივი არანამდვილი ხელშეკრულების შედეგების უკუქცევისას, რომელიც მისადაგებულია საქართველოში მოქმედ კაუზალობის პრინციპთან. ქართული უსაფუძვლო გამდიდრების დანანესისაგან დამოუკიდებლად, რომელიც ამ შედეგის დასასაბუთებლად არის გამოყენებული, მოცემული ნაშრომის თვალსაჩინო დამსახურებად მივიჩნევ შვეიცარულ და (საკმაოდ ნაკლოვანი და ფრაგმენტარული დოგმატიკით ოპერირებად) ავსტრიული უსაფუძვლო გამდიდრების სამართლის დოქტრინებისათვის გერმანული სამართლის პერსპექტივიდან თანამედროვე სალდოს თეორიის უფრო აქტიურ გამოყენებაზე მითითებას. სხვა სიტყვებით: ეს კვლევა ძალზე სასარგებლოა ასევე ჩვენი ორი სამხრეთელი მეზობლის მართლწესრიგისათვისაც.

რა თქმა უნდა, შესაძლებელია ნაშრომის მცირეოდენი გაკრიტიკებაც: ბატონი რუსიაშვილი არ უთმობს საკმარის ყურადღებას ე.წ. თანამედროვე, შესრულების ფინალურ ცნებას გერმანულ სამართალში და ყურადღების მიღმა ტოვებს სავარაუდოდ ყველა შესრულებისათვის (როგორც შესრულების სამართლის, ისე კონდიქციური სამართლის გაგებით) კონსტიტუციურ ვალდებულების დაფარვისა და მიზნის განსაზღვრებას, რომელიც არამხოლოდ სამ პირს შორის ურთიერთობისათვის არის მნიშვნელოვანი, არამედ ამ შესრულებას ზოგადად კვაზისახელშეკრულებო ხასიათს ანიჭებს და კონდიქციური უკან მოთხოვნის ურთიერთობას (ისევე როგორც შესრულების ურთიერთობას), მიუხედავად საფუძვლის არსებობისა, ხელშეკრულების მსგავს ურთიერთობად აქცევს. ამ პრობლემისათვის არასათანადო ყურადღების დათმობის გამო, ის მხოლოდ ნაწილობრივ ახერხებს სალდოს თეორიის გამოყენებასთან დაკავშირებული კრიტიკის გაქარწყლებას და ვერ მიაქვს შესაბამისი სიმძაფრის კონტრიერიში. მოცემული თეორიის კრიტიკა კი შემდეგია: არის კი გამართლებული მიუხედავად იმისა, რომ ხელშეკრულება არანამდვილი აღმოჩნდა, მისი კონდიქციური ურთიერთობის ფარგლებში უკუქცევისას იგივე შედეგი მივიღოთ, რასაც მივიღებთ ნამდვილი ხელშეკრულებისას, ხელშეკრულებით შეთანხმებული და შემდეგ გამოყენებული გასვლის უფლების შემთხვევაში. ასევე უფლებას ვიტოვებ მივუთითო ერთ-ერთ სხვა “გამორჩენასთან” დაკავშირებით. ბატონი რუსიაშვილი არც ერთი სიტყვით არ ეხება დავალების გარეშე სხვისი საქმეების წარმოე-

ბას, რაც ზოგიერთ შემთხვევაში და არა მხოლოდ (მცდარი მიმართულებით წასულ) სასამართლო პრაქტიკაში, არანამდვილი შესრულებების უკუქცევისას გარკვეულ როლს თამაშობს. სინანულით ავლნიშნავ, რომ ბატონი რუსიაშვილი არ გასცნობია *კრის თომალეს* სახელმძღვანელო ნაშრომს “შესრულება, როგორც თავისუფლება” (ტიუბინგენი, 2012), საიდანაც ის შესძლებდა მოეპოვებინა დამატებითი არგუმენტები და შესაძლებელია გეზის მიმცემი იდეებიც კი.

კვლევის საერთო შეფასებისას მინდა დავაფიქსირო ჩემი პატივისცემა ამ განსაკუთრებულად შთამბეჭდავი ნაშრომის მიმართ. გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ ბატონმა რუსიაშვილმა იურიდიული საბაზისო განათლება საკუთარ სამშობლოში, საქართველოში მიიღო და მხოლოდ ამის შემდეგ დაეუფლა გერმანულ ენას, მართლწერისა და სამართლებრივ კულტურას, რამდენიმენლიან რთულ, მაგრამ ენთუზიაზმით აღსავსე მუშაობისას და მიაღწია ისეთ სიმაღლეებს, რომელთა მიღწევაც უცხოელ სტუდენტთაგან მხოლოდ ცოტას თუ რგებია წილად. ეს კვალიფიკაცია მას ყოველ მიზეზ გარეშე უხსნის გზას სამეცნიერო კარიერისათვის, როგორც უნივერსიტეტის პროფესორს, საკუთარ სამშობლოში, სადაც ის, როგორც გერმანული სამართლის ტრადიციაში აღზრდილი იურისტი, ნოყიერ გარემოს იპოვის შემდეგი კვლევებისათვის. უცხოელთათვის გათვალისწინებულ ბონუსს ბატონი რუსიაშვილი არ საჭიროებს; დიდი ხანია ამგვარი სიღრმისეული და საინტერესო ნაშრომი არ წამიკითხავს.

პროფესორი, დოქტორი, მრავალგზის საპატიო დოქტორი
მიხაელ მარტინეკი

ავტორის წინათქმა

მოცემული ნაშრომი წარმოადგენს 2014 წელს ზაარლანდის უნივერსიტეტში დაცული დისერტაციის უმნიშვნელოდ სახეცვლილ ვერსიას. ქონებრივი მასების გადადინების უკუქცევა სამოქალაქო სამართლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფუნქციაა. ის წარმოადგენს არა მარტო სანივთო ან ვალდებულებითი სამართლის პრობლემას, არამედ შეიძლება აქტუალური გახდეს კერძო-სამართლებრივ ნებისმიერ ურთიერთობაში. მაგალითად, შპს-ის პარტიორის მიერ უსაფუძვლოდ შეტანილი სანევროს მისთვის უკან დაბრუნება ან დასაქმებულის მიერ უსაფუძვლოდ განეული შრომითი მომსახურების უკუქცევა (თუ ამ სპეციალური დარგებისათვის დამახასიათებელ სპეციფიკას არ გავითვალისწინებთ) საბოლოო ჯამში იმავე პრინციპებს შიძლება დაექვემდებაროს, რაც მოვალის მიერ უსაფუძვლოდ გადახდილი ვალისა და მესაკუთრის მიერ არანამდვილი ხელშეკრულების საფუძველზე გაცემული ნივთის უკან დაბრუნება.

გარდა ამისა, არანამდვილი ხელშეკრულებების უკუქცევასა გარდაუვალია კონდიციურ და ვინდიკაციურ (როგორც მთავარ, ისე დამატებით) მოთხოვნებს შორის კონკურენცია. მოცემული პრობლემა გერმანული სამართლის ოჯახის ყველა მართლწესრიგში წარმოიშევა და თითოეული მათგანი ამ კონკურენციას თავისებურად წყვეტს. როგორც მისი შედარებით-სამართლებრივი მიმოხილვა ნათელყოფს, ამოსავალი ნორმატიული ბაზისი საკმარისი არ არის მის ამომწურავად გადასაწყვეტად და ამ საკითხთან დაკავშირებით ცალსახა კონტურების გამოკვეთა მხოლოდ სასამართლო პრაქტიკასა და იურიდიულ ლიტერატურაში მიმდინარე ხანგრძლივი დისკუსიის შედეგად ხერხდება. ეს დისკუსია სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვა დროს გაიმართა. მაგალითად, თუ გერმანულ სასამართლო პრაქტიკასა და იურიდიული ლიტერატურის ფურცლებზე ის მეტ-ნაკლები სიცხარით გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის შექმნიდან მოყოლებული მეოცე საუკუნის სამოცდაათიან წლებამდე მიმდინარეობდა და ოთხმოციანი წლების დასაწყისში ავსტრიასაც გადაწვდა, შვეიცარიული იურიდიული ლიტერატურა ამ საკითხის მიმართ დღემდე საკმაოდ გულგრილია და კანონმდებლის მიერ შემუშავებული მარტივი გადაწყვეტით კმაყოფილდება. თუმცა დეტალური განხილვისასაც ნათელი ხდება ამ გადაწყვეტის წინააღმდეგობრივი ბუნება, რაც ნიშნავს იმას, რომ შვეიცარიულ იურიდიულ დოქტრინას ჯერ კიდევ წინ აქვს ეს დისკუსია. ასევე წინ გველის ეს დისკუსია ქართულ სამართალშიც, რადგან ამ საკითხის არა მხოლოდ გადაჭრის გზები, არამედ მისი ზოგადი მნიშვნელო-

ბაც კი ჯერ კიდევ გაუაზრებელი რჩება. ერთადერთი ქართულენოვანი ნაშრომი, რომელიც ეხება ამ საკითხს, ისევ შვეიცარული მარტივი გადაწყვეტით შემოიფარგლება (მართალია, ამასთან ორი საუკუნის წინ გერმანიაში გამოთქმულ მოსაზრებებზე მიუთითებს), რაც ნამდვილად ვერ იქნება დამაკმაყოფილებელი მეტ-ნაკლებად განვითარებული იურიდიული დოქტრინისათვის.

რაც შეეხება თვითონ ნაშრომის ჟანრს, ეს წარმოადგენს სამოქალაქო სამართლის ერთ-ერთი საკმაოდ ფუნდამენტური საკითხისადმი მიძღვნილ მონოგრაფიას. ქართულ იურიდიული ლიტერატურა ჟანრობრივი მრავალფეროვნებით ნამდვილად ვერ დაიკვეხნის, განსაკუთრებით მცირე რაოდენობით მოიპოვება დარგობრივი მონოგრაფიები, რომელთაც სამეცნიერო დისკუსიის გაჩაღება ძალუძთ და მხოლოდ ძალზე ვიწრო მკითხველთა წრისათვის განკუთვნილ, ან, საერთოდაც, მხოლოდ შესაბამისი სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებელ სავალდებულო მინიმუმად არ რჩებიან. გარდა ამისა, ქართული იურიდიული ლექსიკა ჯერ კიდევ საკმაოდ ღარიბია, ბევრი ისეთი ტექნიკური ტერმინი, რომლითაც გერმანული სამართალი მოხერხებულად ოპერირებს, საქართველოში მრავალსიტყვიან განვრცობას საჭიროებს აზრის ზუსტად გადმოსაცემად და სამართლის ენის დახვეწის მიმართულებითაც ჯერ კიდევ დიდი სამუშაოა გასანევი. მოცემული ნაშრომი ვერც ერთი და ვერც მეორე მიმართულებით რაიმე მნიშვნელობის მქონედ ნამდვილად ვერ ჩაითვლება, თუმცა მცდელობას კი წარმოადგენს, ამიტომაც ჩვენს მიერ არჩეული სტილიც ცოტათი პოლემიკურია და გერმანული ტექნიკური ენის გადმოქართულებასაც შევეცადეთ სქოლიოების სახით თანდართული ტერმინოლოგიური აპარატისა და ასევე ნაშრომის ბოლოს მოცემული უცხო ტერმინთა განმარტების მეშვეობით. ნაშრომში უხვად არის ციტირებული და თარგმნილი სხვა ქვეყნების მართლწესრიგებიდან ნორმები, რაც მკითხველს მათი სწრაფი შეპირისპირების საშუალებას მისცემს ქართული სამოქალაქო კოდექსის ნორმებთან, ამ დანაწესების დამატებითი მოძიების გარეშე. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის დანაწესები, ჩვეულებრივ, ცალკე თარგმნილი არ არის, რადგან ისინი უკვე ხელმისაწვდომია ქართულ ენაზეც GIZ-ის მიერ შესრულებული გსკ-ის თარგმანისა, თუ *კროპჰოლერის* სტუდენტური კომენტარის სახით.

I. შესავალი

1. ნაშრომის პრობლემატიკა

უსაფუძვლო გამდიდრების სამართლის ინსტიტუტს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია კონტინენტური ევროპის სამოქალაქო მართლწესრიგებში. ის, რასაც შემსრულებელი მიმღებს გადასცემს უსაფუძვლოდ, მაგალითად, არანამდვილი ხელშეკრულების საფუძველზე, მიმღებმა უნდა დაუბრუნოს გამცემს შესრულების კონდიქციით. ასევე სხვის უფლებებში ჩარევის გზით მითვისებულებს მიმთვისებელმა უნდა დააბრუნოს ხელყოფის კონდიქციით. შესრულების კონდიქცია და ხელყოფის კონდიქცია წარმოადგენენ იმ მთავარ ინსტრუმენტებს, რომლებიც ემსახურება ქონების უსაფუძვლო მოძრაობის უკუქცევას¹.

გამდიდრება უნდა დაბრუნდეს იმ ოდენობით, რა ოდენობითაც მიმღები ჯერ კიდევ გამდიდრებულია², თუმცა მთელ რიგ შემთხვევებში არსებული გამდიდრების დადგენა პრობლემურია. მაგალითად, მიმღები ითვლება გამდიდრებულად დაზოგილი დანახარჯებით, თუ მან, მართალია, დახარჯა უსაფუძვლოდ მიღებული, მაგრამ სანაცვლოდ დაზოგა თანხა, რომლის გაღებაც საკუთარი ქონებიდან მოუწევდა³. მიმღები არ არის გამდიდრებული დაზოგილი თანხით, თუ მიღებულს ფუფუნების საგნების შესაძენად დახარჯავს, ანუ იმ მიზნით, რომლის მისაღწევაც იგი საკუთარ ქონებას არ გაიმეტებდა. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის შემქმნელმა კომისიამ ამ გადაწყვეტას საფუძვლად დაუდო მოსაზრება, რომ კონდიქციურმა მოთხოვნამ მიმღები პირი არ უნდა გააღარიბოს, ანუ არ უნდა ჩააყენოს უფრო უარესს მდგომარეობაში ვიდრე იქნებოდა უსაფუძვლო ქონებრივი სარგებელი საერთოდ რომ არ მიეღო⁴. ეს მოსაზრება იურიდიულ ლიტერატურაში საკმაოდ გაკრიტიკებულია. *ჰონზელის*⁵ მიხედვით, არც თუ ისე მარტივად ასახსნელია, თუ რატომ არ უნდა აგოს პასუხი პირმა, რომელიც მიღებულ ქონებას

1 *რუსიაშვილი*, სამართლის ჟურნალი, 2013/1, 192.

2 HONSELL, FS Schulin (2002), 30; Staudinger/LORENZ, § 818 BGB Rn. 33; MüKo/LIEB, § 818 BGB Rn 47; შეადარე: § 818 BGB, Art. 65 OR და § 1437 ABGB.

3 HONSELL, FS Schulin (2002), 30 შეადარე ასევე BGE 119 II 437 (442) და შემდგომი გვერდი; GAUCH/SCHLUEP/SCHMID/REY, Obligationenrecht AT, I N. 1437; SCHWENZER, Obligationenrecht AT, N 58.12.; ასევე Schwimann/HONSELL/MADER, § 1437 ABGB N 22; MüKo/LIEB, § 818 BGB Rn 73 და შემდგომი გვერდები.

4 Protokolle zum BGB II 706 და შემდგომი გვერდი.

5 HONSELL, FS Schulin (2002), 30.

გაფლანგავს და რატომ უნდა აგოს იმ პირმა პასუხი, რომელიც ამ ქონებას საკუთარი მიზნებისათვის გონივრულად გამოიყენებს.

ასევე არაცალსახაა გამდიდრების მოცულობის დადგენა ორ-მხრივი არანამდვილი ხელშეკრულების უკუქცევისას. შესრულების კონდიქცია, ისევე როგორც ყველა სხვა კონდიქციური მოთხოვნა, ცალმხრივ ხასიათს ატარებს. მაგალითად, გერმანულ სამართალში კანონი მხოლოდ ცალმხრივად ითვალისწინებს შემსრულებლის მიერ მიმღებისაგან შესრულების უკან მოთხოვნას, მის ფარგლებს და მის გამომრიცხავ გარემოებებს, მაგრამ არ ითვალისწინებს, თუ როგორ უნდა მოხდეს მიმღების მიერ განუხლები შესრულების გაქვითვა, როდესაც მიმღები თავის მხრივ შემსრულებელია⁶. თუმცა სინამდვილეში იმ მხარის მდგომარეობა, რომელიც ცალმხრივად ასრულებს, ანუ ხელს ჰკიდებს ისეთ “სარისკო საქმეს”, როგორც ცალმხრივი შესრულებაა და იმ მხარისა, რომელმაც მხოლოდ საპირისპირო შესრულების იმედით გასცა საკუთარი ქონებრივი პოზიციები, მნიშვნელოვნად განსხვავდება ერთმანეთისაგან. თუ პირველ შემთხვევაში არ არის უსამართლო, მას (მაგ. მჩუქებელს) მოვალის დაცვის მექანიზმების გათვალისწინებით შესრულების კონდიქციაზე მივუთითოთ, სხვა მხრივ კი ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნაზე, გამყიდველის შემთხვევაში (როდესაც ნასყიდობა არანამდვილია) იგივე კრიტერიუმები არ გამოგვადგება. ნასყიდობის შემთხვევაში, როდესაც თითოეული კრედიტორი ამავე დროს მოვალეც არის, ორივე მხარე ასრულებს მხოლოდ საპირისპირო შესრულების შენარჩუნების მიზნით. თუ შესრულებათა ამგვარი გაცვლა რაიმე მიზეზის გამო სამართლებრივად არანამდვილია, თითოეულ მხარეს მხოლოდ მაშინ სურს დააბრუნოს შესრულების საგანი და მისგან მიღებული სარგებელი, როდესაც ის სანაცვლოდ დაიბრუნებს გაცემულ შესრულების საგანს და მისგან მიღებულ სარგებელს. ამ შედეგის მიღწევა ცალმხრივად მონყობილი შესრულების კონდიქციის გამოყენებით ყოველთვის გარანტირებული არ არის⁸. ეს პრობლემატიკა აქტუალურია, როგორც შვეიცარულ⁹, ისე ავსტრიულ¹⁰ მართლწესრიგებში. იმისათვის, რომ არც ერთ მხარეს არ მოუწიოს თავისი კონტრაჰენტის მიერ გამოჩენილი დაუდევრობისათვის პასუხისგება, თითოეულმა მართლწესრიგმა უნდა შეიმუშავოს დახვეწილი მექანიზმები, რათა მოხდეს ორივე მხარის ინტე-

6 *რუსიაშვილი*, სამართლის ჟურნალი, 2013/1, 193.

7 WENDEHORST, FS Koziol (2010), 443.

8 WENDEHORST, FS Koziol (2010), 443.

9 HONSELL, FS Schulin (2002), 30, ასევე შეადარე ქვემოთ 189-ე და შემდგომი გვერდები.

10 WENDEHORST, FS Koziol (2010), 450 და შემდგომი გვერდები, ასევე შეადარე ქვემოთ.

რესების გათვალისწინება ცალმხრივად მონყობილი კონდიქციის გამოყენების შემთხვევაშიც.

მოცემული ნაშრომი ეხება ორმხრივი ხელშეკრულებების კონდიქციით უკუქცევის საკითხს. მისი შექმნის გამართლებას წარმოადგენს ის გარემოება, რომ ისეთი, თითქმის ყოველდღიური, საკითხი, როგორც ორმხრივი გარიგების ასიმეტრიული უკუქცევა¹¹ ქართული იურიდიული ლიტერატურისა და სასამართლო პრაქტიკის მიერ სრულებით უგულვებელყოფილია. ამ საკითხთან დაკავშირებით გამოკვეთილი დოგმატიკის გარეშე, მხოლოდ ცალკეული შემთხვევების გადაწყვეტის გზით, შეუძლებელია გამართლებულ რეზულტატებამდე მისვლა. არანამდვილი ორმხრივი გარიგების უკუქცევა ყველაზე კარგად წარმოაჩენს, თუ როგორ იმეორებს შესრულების კონდიქცია ნამდვილი ხელშეკრულების ფარგლებში არსებულ რისკთა გადანაწილებას¹² და თუ რით განსხვავდება ის სხვა კონდიქციებისაგან¹³, თუმცა მოცემული ნაშრომის მთავარ თემას არ წარმოადგენს სხვადასხვა კონდიქციებს შორის კონკურენცია, არამედ მხოლოდ კონკურენცია ვინდიკაციურ მოთხოვნის უფლებასთან, ისევე როგორც მათი დამატებითი მოთხოვნების¹⁴ კონკურენცია. მთავარი აქცენტი გაკეთდება ქართულ სამართალზე, თუმცა არგუმენტების მოსაპოვებლად მოვიშველიებთ შედარებით-სამართლებრივ კონტექსტს.

დოგმატურად ყველაზე დახვეწილი გადაწყვეტა ორმხრივი არანამდვილი ხელშეკრულების შედეგების აღმოსაფხვრელად განავითარა გერმანული სამართლის დოქტრინამ. ეს გადაწყვეტა ცნობილია სალდოს თეორიის სახელით, რაც დღეს-დღეობით უკვე კრებსით სახელად იქცა და სინამდვილეში რამდენიმე თეორიას აერთიანებს. თუმცა სანამ ამ კონკრეტული პრობლემის განხილვას შევუდგებოდეთ, თავდაპირველად აუცილებელია ჩვენს მიერ განსახილველ მართლწესრიგებში უსაფუძვლო გამდიდრების სამართლის ზოგადი დახასიათება. რის გამოც მომდევნო რამდენიმე თავი ეძღვნება უსაფუძვლო გამდიდრების სამართალს (განსაკუთრებით

11 ასიმეტრიული უკუქცევა (gestörte (Rück)abwicklung) გულისხმობს შემთხვევას, როდესაც ამა თუ იმ მიზეზით არანამდვილი ხელშეკრულების უკუქცევისას ერთ-ერთი მხარე ვერ აბრუნებს მიღებულს.

12 REUTER/MARTINEK, Ungerechtfertigte Bereicherung, § 4 I 1.

13 შეადარე ქვემოთ 24-ე და შემდეგი გვერდი.

14 დამატებითი/თანმდები მოთხოვნა (Nebenanspruch) გულისხმობს მოთხოვნას, რომელიც წარმოიშობა მთავარ მოთხოვნასთან ერთად და მიმართულია ურთიერთობის სრულად მონწესრიგებისაკენ. მაგალითად, ვინდიკაცია – მთავარი მოთხოვნა – და მესაკუთრე-მფლობელს შორის წარმოშობილი სარგებლის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება (დამატებითი მოთხოვნა).

კი შესრულების კონდიქციას) საქართველოში, გერმანიაში, შვეიცარიაში და ავსტრიაში.

2. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი (სსკ) და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი (გსკ)

როგორც უკვე ზემოთ ვახსენეთ, ქართულ სამართალთან შედარებისათვის შევარჩიეთ კონტინენტური ევროპის სამი მართლწესრიგი, რომელიც უნდა იყოს დამხმარე წყარო ამ საკითხთან დაკავშირებით იურიდიული ლიტერატურის მხრივ ჯერ კიდევ ძალზე ღარიბი ქართული სამართლისათვის. პირველ რიგში ეს არის გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი და ზოგადად გერმანული დოქტრინა, რომლისგანაც ქართული სამოქალაქო კოდექსი თავისი აგებულებით, ზოგადი დოგმატიკითა და ცალკეული ნორმების შინაარსით ყველაზე მეტადაა დავალებული¹⁵.

სწორედ გერმანელმა იურისტებმა შეიტანეს უმეტესი წვლილი მის შექმნაში, რის გამოც დღეს ქართული სამოქალაქო მართლწესრიგის მიკუთვნება გერმანული სამართლის ოჯახისათვის ეჭვგარეშეა. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი წარმოადგენდა მაგალითს სამომავლო ქართული სამოქალაქო კოდექსისათვის¹⁶. მართალია, ცალკეული დანაწესები ფრანგული სამოქალაქო კოდექსის გავლენას განიცდიან¹⁷, თუმცა ეს გავლენა უსაფუძვლო გამდიდრების ნაწილში არ იგრძნობა.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსზე მუშაობა 1993 წელს დაიწყო და ის მიზნად არ ისახავდა გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მხოლოდ ცალკეული დანაწესებისა და ინსტიტუტების მექანიკურ კოპირებას. ამ სამუშაოების შედეგად საქართველოში ძალაში უნდა შესულიყო კანონი, რომელსაც გერმანიის სამოქალაქო კოდექსთან მთლიანი ფასეულობათა სისტემა ექნებოდა საერთო. გერმანული გსკ-ის ძირითადი ფასეულობების გადმოღებით კანონმდებელი იმჟამინდელი ხელისუფლების დავალების საფუძველზე მიზნად ისახავდა საფუძველი ჩაეყარა თანამედროვე ქართული სამოქალაქო საზოგადოებისათვის, რომელიც ამ მათ აღიქვამდა არა გარედან თავსმოხვეულს, არამედ საკუთარი არსებობის განუყოფელ შემადგენელ ნაწილს. ფასეულობები, რომელსაც ემყარებოდა იმდროინდელი სამოქალაქო კოდექსი, საკმაოდ დაშორებული

15 საქართველო სამოქალაქო კოდექსის შექმნის პროცესისათვის იხ. CHANTURIA, RabelsZ 74 (2010), 154 (შემდგომი გვერდები) და იქ მითითებული ლიტერატურა.

16 LANG/LOMIDZE/SCHEFFLER, WiRO 2003, 371.

17 CHANTURIA, RabelsZ 74 (2010), 154.